

DUNAEGYHÁZA SZOCIÁLGEÓGRÁFIAI KÉPE

Szabó Szabolcs¹ – dr. Vidéki Imre²

Bevezetés

Dunaegyháza Bács-Kiskun megye ÉNy-i részén, a Solti-síkon fekszik. A terület már régóta lakott területnek számít, első írásos említése 1217-ből való. A falu jelentőségét növelte, hogy közelében folyami átkelőhely volt. A történelem folyamán igen változatosan alakult a sorsa, többek között volt olyan időszak, amikor teljesen elnéptelenedett (1686-1701). Az ezt követő újjáépítés során érkeztek a faluba Nyitra, Hont és Nógrád megyéből szlovák telepesek (Gatti 2001). A falu nemzetiségi jellege a mai napig is megmaradt, mivel a legutóbbi népszámlálás adatai szerint a szlovákok aránya 25 %. Ezt jól mutatja az is, hogy a falu lakosságának 40%-a evangélikus vallású (KSH 2003), általános iskolájában pedig kétnyelvű oktatás folyik.

A falu népességszáma az utóbbi majd másfél évszázad során jelentősen csökkent, bár rövid időszakokban átmeneti növekedés figyelhető meg, pl. az 1910-es, az 1960-as, az 1990-es évek. A két utolsó népszámlálás közötti időszakban tapasztalható növekedés azonban nem jelenti a falu kedvezőtlen demográfiai helyzetének a megváltozását, hiszen ezt a vándorlási mérleg nagy többlete eredményezte (1. táblázat), vagyis a mortalitás és fertilitás mutatószámai alapvetően nem változtak meg. A Polgármesteri Hivatal munkatársainak közlése alapján a bevándorlók jellemzően többgyermekes fiatal családok, vagy nyugdíjasok. A migráció mozgatórugója az a Kelet-Közép-Európára jellemző szuburbanizációs folyamat, amely során a megélhetési nehézségek miatt költöznek ki az emberek a nagyobb városokból – esetünkben Budapestről és Dunaújvárosból – a távolabb fekvő vidéki településekre (Kovács 2002).

1. táblázat. Dunaegyháza demográfiai mutatóinak változása 1970-2001. (fő)

	1970-79	1980-89	1990-2001
Élveszületések száma	253	155	178
Halálozások száma	291	303	314
Természetes szaporodás	-38	-148	-133
Vándorlási különbözet	-129	-152	290

Forrás: KSH 2003

Ez a folyamat természetesen a település gazdálkodására is negatív hatással lehet a jövőben, hiszen a függőségi index értéke folyamatosan romlik³. Az önkormányzat kiadásai így várhatóan növekednek, amit az SZJA átengedett részéből, valamint a lakosság számának növekedéséből adódó többletbevétel nem tud kompenzálni, és a legtöbb magyar községhez hasonlóan jelentős forgalomképes vagyonnal sem rendelkezik (Kőszegfalvi – Loydl 2000). A települési önkormányzatok gazdálkodásának fontos részét képező helyi adóból pedig sem napjainkban, sem a jövőben nem várható jelentős bevétel, hiszen a településen nem működik nagyobb

¹Szabó Szabolcs doktorandusz, ELTE-TTK Társadalom- és Gazdaságföldrajzi Tanszék.

²Dr. Vidéki Imre egyetemi docens, ELTE-TTK Társadalom- és Gazdaságföldrajzi Tanszék

³Függőségi index = (0-14 év közöttiek száma+60 év felettek száma)/15-60 év közöttiek száma*1000 (Kovács 2002)

termelőüzem. Még a rendszerváltozás előtt települt egy kisebb textilipari üzem a faluba, de mára már megszűnt. Szerepét ideiglenes jelleggel tudta csak átvenni egy német érdekeltségű szárított virágokat feldolgozó cég, mely napjainkban kevés embert foglalkoztat. Ennek következtében helyben jóformán csak a mezőgazdaság, a szolgáltatóipar (14 kiskereskedelmi egység), és a Települési Önkormányzat (általános iskola, óvoda, Polgármesteri Hivatal) tud munkát biztosítani, ezért sokan ingáznak a környező településekre. Így a foglalkozási átrétegződés folyamata is jórészt a dunaújvárosi ipari üzemek kiépüléséhez köthető.

Kutatási célok és módszertan

A felmérést 2003 nyarán végeztük, az ELTE-TTK geográfus és földrajz szakos hallgatóinak a segítségével. A vizsgálat alapvetően kétféle módszer alkalmazásával történt:

- Minden háztartást felmértünk egy kérdőív segítségével, alapvetően szociálgeográfiai, környezetvédelmi és gazdasági jellegű információkat gyűjtve (F.1.a – F.1.e melléklet).
- Interjúkat készítettünk a faluban működő gazdasági szervezetek vezetőivel, a Polgármesteri Hivatal munkatársaival, a helyi kulturális és civil szervezetek képviselőivel.

Az előkészítés és a feldolgozás során természetesen felhasználtuk a KSH megfelelő adatbázisait, különös tekintettel a 2001. évi Népszámlálás eredményeire.

A felmérés célja Dunaegyháza minél teljesebb körű vizsgálata, vagyis a lakosság szokásainak és a gazdasági élet szereplőinek megismerése. Kiemelt szerepet kapott a felmérésben, a lakosok közlekedési szokásai elemzése, a vállalkozások vizsgálata valamint egyes szolgáltatások igénybevételét vizsgálva a térkapcsolati rendszerek feltárása (F. 2. melléklet).

A kérdőíves felmérés eredményei

A megkérdezettek összetétele

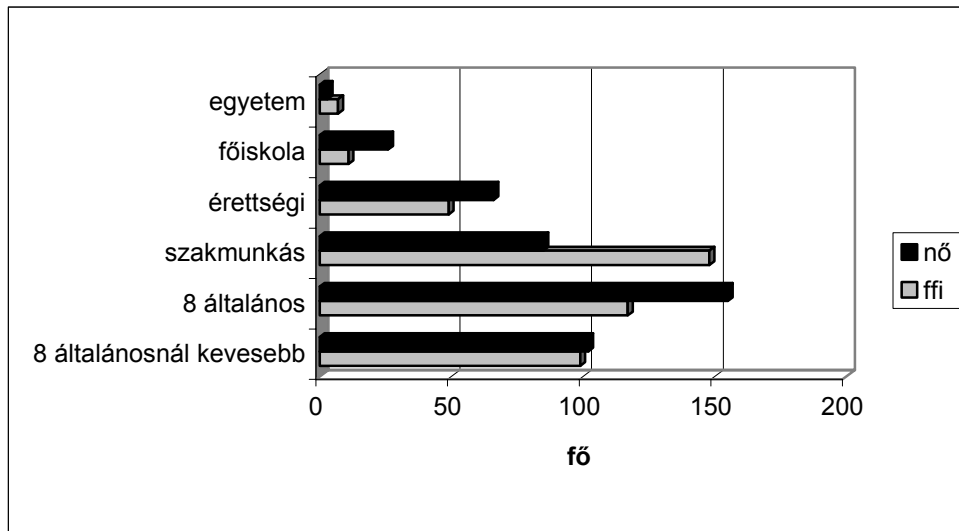
Dunaegyháza teljes lakossága a 2001-ben 1483 fő volt⁴ (KSH 2003), akik közül összesen 908 lakost mértünk fel, a válaszadási hajlandóság tehát 61,2%. A megkérdezettek korösszetétele megfelel a népszámlálás adatainak (F. 3. melléklet). A férfiak és a nők aránya a demográfiai szabályszerűségnek megfelelően alakul, vagyis a fiatalabb korosztályokban férfitöbbség, az idősebb korosztályokban nőttöbbség alakult ki (Rédei 2001). A saját felmérésünk, és a népszámlálási adatok alapján is megfigyelhető azonban az, hogy a nőttöbbség a megkérdezettek körében csak az 55-60 éves korcsoporttól válik markánsná, a 35-55 év közötti korcsoportokban nagyjából kiegyenlített a két nem képviselete. Ez némileg eltér a szokástól, hiszen a nőttöbbség általában már 35 év felett egyértelműen kimutatható.

A megkérdezettek végzettség szerinti megoszlása jól tükrözi a magyar társadalomban kialakult gyakorlatot, mely szerint a nők alapvetően magasabb végzettséggel rendelkeznek (KSH 2001). Bár esetünkben ez az országos átlagnál kifejezőbb, hiszen a szakmunkás, és a meglehetősen szűk egyetemi végzettséget leszámítva, minden kategóriában a nők találhatók nagyobb számban és arányban (1.

⁴ A Polgármesteri Hivatal ennél több lakost tart nyilván, ám feltételezésünk szerint ez erősen torzít, ezért a népszámlálási adatokat vettük figyelembe.

ábra). Az országos adatok az általános iskolai végzettségűeknél is a férfiak nagyobb arányát mutatja, mely esetünkben nem áll fent.

1. ábra. A megkérdezettek megoszlása végzettség és nem szerint

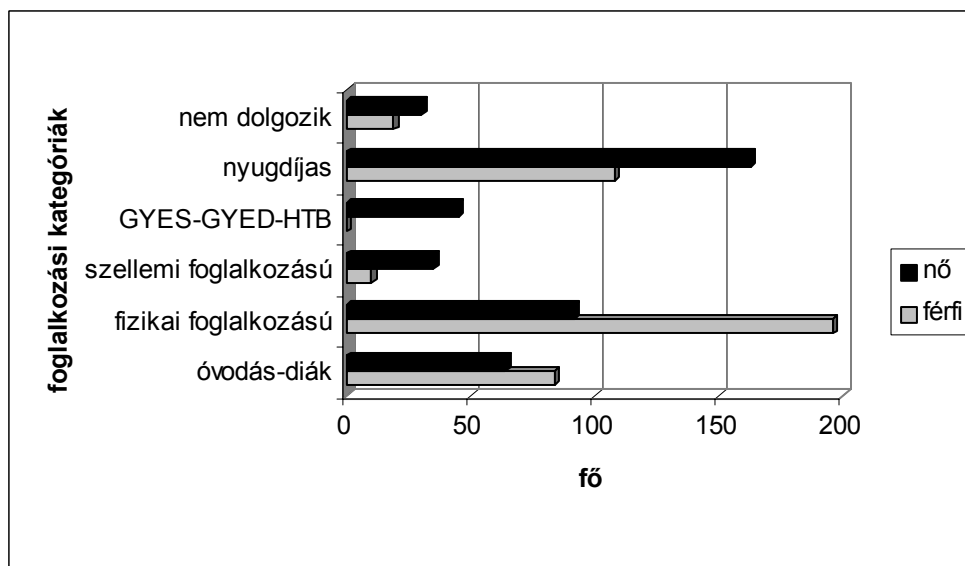

Forrás: saját szerkesztés

Foglalkozási szerkezet

A megkérdezettek közül 846 fő közölte, hogy mi a foglalkozása, és közülük 332 fő nyilatkozott úgy, hogy dolgozik (2. ábra). A foglalkoztatottak többsége fizikai dolgozó, és közöttük érzékelhetően magasabb a férfiak száma. Az inaktív keresők között a nők aránya határozottan magasabb, ami részben demográfiai adottság, hiszen a korábban leírtaknak megfelelően a nyugdíjasok között magasabb a nők aránya, részben társadalmi adottság, hiszen a gyermekek mellett Dunaegyházán is kizárólagos jelleggel nők maradnak otthon. A nyugdíjasok között érzékelhető volt a rokkantnyugdíjasok magas aránya, ami a munkanélküliség elől való menekülés egyik lehetséges módja.

2. ábra. A megkérdezettek megoszlása foglalkozás és nem szerint

Forrás: saját szerkesztés

Mint minden vidéki településen, Dunaegyházán is fontos kérdés a munkanélküliség. A munkanélküliek száma a kérdőív alapján kicsit pontatlanul határozható meg, mert nem kérdeztünk rá pontosan arra, hogy regisztrálnak számít-e az adott munkanélküli. A 2001-es népszámlálás alapján a munkanélküliek aránya a teljes népesség 8%-ra tehető, ami hozzávetőlegesen 25%-os munkanélküliségi rátát⁵ jelent. Ez az érték, a felmérés pontatlansága ellenére is, a saját felmérésünkkel szinte egyező adat (2. táblázat). Látható az is, hogy ez az adat az országos, és a Bács-Kiskun megyei adatoknál is magasabb értéket mutat (Perczel 2003). A magas munkanélküliségi ráta rávilágít arra is, hogy a település lakosságának egy jelentős hányada elég kilátástalan helyzetben van.

A népszámlálás adataihoz képest jelentős eltérésnek nevezhető azonban az, hogy az általunk vizsgált lakosság esetében az aktív keresők aránya magasabb az inaktívaknál, és az eltartottak aránya is jóval alacsonyabb. Mivel a kérdezőbiztosok munkájuk jelentős részét munkaidőben végezték, ezért feltételezhetjük azt, hogy felmérésünkben még túl is reprezentáltak, vagyis ebben az esetben lényeges és valóságos eltérésekről beszélhetünk.

2. táblázat. Dunaegyháza lakosságának foglalkoztatási szerkezete a 2001. évi népszámlálás és a felmérésünk alapján (%).

	2001. Népszámlálás	2003. Saját felmérés
Aktív kereső	33	39
Inaktív kereső	36	37
Munkanélküli	8	6
Eltartott	24	17

Forrás: KSH 2003 és saját szerkesztés

Fontos szempont volt az a vizsgálat során, hogy az ingázási szokásokat megismerjük. A megkérdezettek közül 374-en mondták meg, hogy mely településen dolgoznak, valamint 112 fő tanuló nyilatkozott hasonlóképpen. A foglalkoztatottak közül 188 dolgozik Dunaegyházán. Az ingázók legnagyobb része Dunaújvárosba jár dolgozni (79 fő). A jelentősebb ingázási célpontok közé sorolható még Solt (25 fő), Budapest (19 fő), Dunaföldvár (16 fő), Dunavecse (14 fő) valamint Apostag (11 fő). Ezen kívül Kecskemétre jár dolgozni 4 fő, Kiskőrösre Kunszentmiklósról, Paksra, Ráckevére 2-2 fő, valamint Akasztóra, Hartára, Biatorbágyra, Bölskére, Dömsödre, Kalocsára, Komáromba, Pécsre és Sándorházára 1-1 fő.

A diákok legnagyobb része helyben tanul (75 fő), valamint jelentősebb számban járnak még dunaújvárosi (26 fő) és budapesti (7 fő) iskolákba. Életkor alapján megállapítható az, hogy az ingázó diákok 70%-a 21 évnél idősebb, vagyis egyértelműen felsőfokú tanulmányokat folytat.

A megkérdezettek közül 387-en mondták meg azt, hogy a munkahelyükre ill., iskolájukba milyen közlekedési eszközzel jutnak el, és az utazás mennyi időt vesz igénybe (3. táblázat). A legtöbben busszal közlekednek, ami abból adódik, hogy a település csak ezzel a tömegközlekedési eszközzel érhető el. Jelentősebb arányt képvisel még a személygépkocsi, valamint a helyben dolgozók között a kerékpár és a gyaloglás. Az adott közlekedési eszközzel történő átlagos utazási idő megfelel az előzetesen vártaknak, vagyis a busszal több időt vesz igénybe az ingázás, mint személygépkocsival. A kerékpár esetében már kevesebb az utazási idő, de ez az

⁵ Munkanélküliségi ráta = (munkanélküliek száma/gazdaságilag aktívak száma) *100 (Kovács 2002).

előzőkben vázoltak miatt alapvetően a településen belüli mozgást jelenti. Ebből a szempontból érdekes az, hogy a gyalog közlekedők majdnem negyed órát gyalognak naponta. Ez a település előnytelen elhelyezkedése miatt alakulhat ki, hiszen a falu egy része a térben szinte teljesen elkülönül, és ezen a területen munkahely gyakorlatilag nincs.

3. táblázat. Az megkérdezettek megoszlása az általuk választott közlekedési mód szerint

	busz	szgk.	motor	kerékpár	gyalog
Fő	143	92	11	54	87
átlagos utazási idő (nap/perc)	87	64,35	27,4	15,7	13,36

Forrás: saját szerkesztés

A céltelepülések átlagos elérhetési ideje természetesen eleve meghatározza azt, hogy melyek lesznek a népszerűek. Egyes települések elfogadható időn belül megközelíthetőek, míg más települések olyan messze vannak, hogy azt már nem tolerálják az ingázók. A hazai és a nemzetközi szakirodalom szerint a települések és a központjaik között maximum egy óra az elfogadható utazási idő (Szörényiné 1985). Az elérhetőségnek természetesen több szempontja van (Pálfalvy – Schwertner 1980):

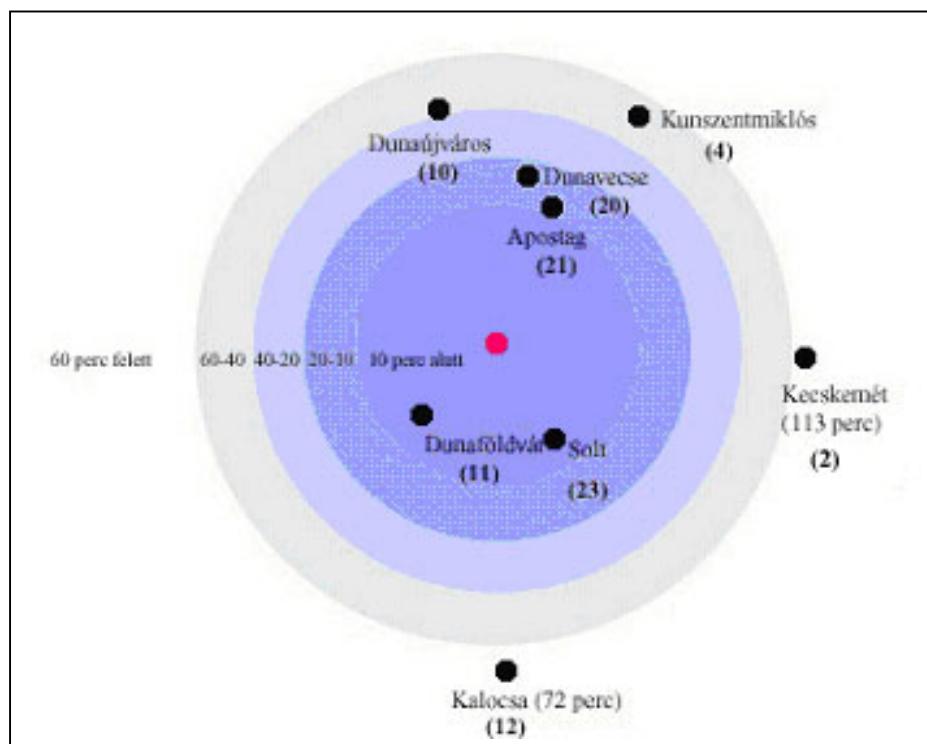
- a vonzáskörzetbe tartozó település és központjuk⁶ közötti menetidő vasúton,
- a vonzáskörzetbe tartozó település és központjuk közötti menetidő közúton,
- a központ és település közötti járatsűrűség,
- a járatokon lévő utazási feltételek.

Ezek közül azonban a legnagyobb jelentősége az időfaktornak van. A busszal történő ingázásnál az előbb említett ingázási cél-települések között a 60 percnél távolabb lévő települések inkább kuriózum jellegűek, és jórészt a tanulók célterületei. Ez alól csak Budapest a kivétel, hiszen a fővárosba 26-an ingáznak a megkérdezettek közül. Az ingázás esetükben nem napi jellegű.

Az utazási idő alapján időzónákat lehet meghatározni, melyből esetünkben négyet alakítottunk ki (10 perc alatt; 10-20 perc; 20-40 perc; 40-60 perc) (4. ábra). Természetesen ez egy idealizált ábra, hiszen a valóságban az izokron vonalak az utak mentén csápszerűen megnyúlnának, és a Duna is jelentősen torzítaná az ábrát. Ebben az esetben azonban a Dunaegyházától való idő-távolságot ábrázoltuk. A 40-60 perc között elérhető települések akár már napi ingázás szempontjából is elérhetőek, de csak a különösen nagy munkaerő-vonzó képességű települések tudják ezt kihasználni. Ebből adódik az, hogy Dunaújvárosba 105 fő ingázik, de közülük 26 fő még iskolába jár. A 40 percnél rövidebb idő alatt elérhető települések lennének az ideális célterületei az ingázásnak, de az ábrán látható valamennyi település sem vonz összesen annyi ingázót (71 fő), mint a jóval messzebb fekvő Dunaújváros. Ez elsősorban azzal magyarázható, hogy az érintett települések nem rendelkeznek olyan munkaadókkal, akik nagyobb létszámban tudnának alkalmazni embereket.

⁶ Jelen esetben Dunaegyházát tekintettük központnak, és az ingázás cél-településeit pedig vonzott településnek.

4 ábra. Az egyes céltelepülések időtávolsága Dunaegyházától (a falutól való távolság az idő függvénye). Zárójelben a napi járatpárok száma olvasható⁷.

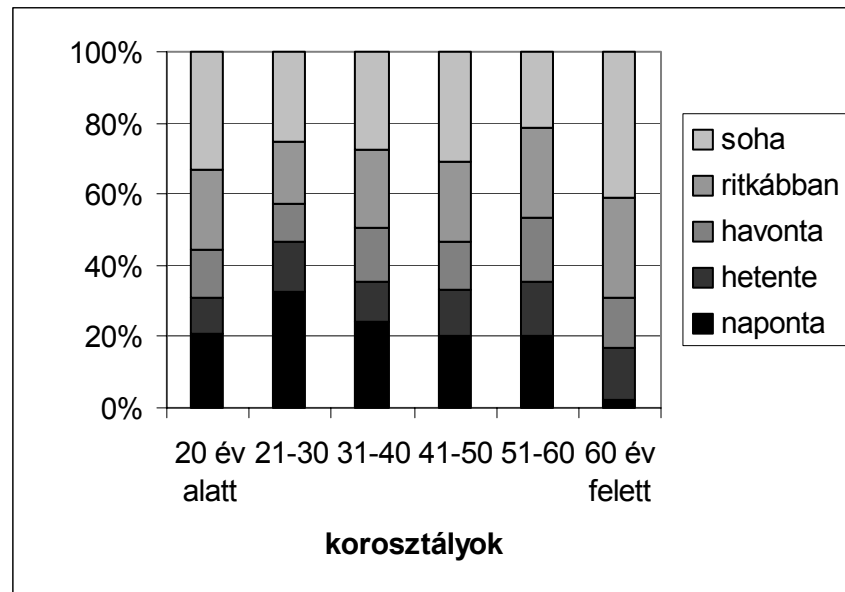
Forrás: saját szerkesztés

A személygépkocsi esetében az előzőkben vázoltakkal azonos képet láthatunk, csak az elérési idő rövidebb minden egyes település esetében, mivel alapvetően gyorsabban lehet személygépkocsival közlekedni. A motorkerékpár és a kerékpár esetében pedig csak a közvetlen közelben fekvő települések jöhetnek szóba, így a nagyobb távolságra fekvő településekre való ingázás során nem jelentenek konkurenciát.

Az utazás gyakoriságát tekintve megállapíthatjuk, hogy a busz esetében a 60 év felettiek ritkábban utaznak busszal, mint a fiatalabbak (7. ábra). A 60 év alatti korosztályokon belül a napi ill., heti rendszerességgel utazók aránya 30% körülire tehető. A legnagyobb gyakorisággal a 21-30 év közöttiek utaznak busszal.

⁷ A napi járatpárok között a legrövidebb útvonalon közlekedő járatok szerepelnek, valamint egyéb olyan járatok (más útvonalon közlekedő, vágó átszállással kombinált járatok), melyek átlagos menetideje az optimálistól legfeljebb 5 perccel tér el.

5. ábra. A busszal való utazás gyakorisága korosztályonként

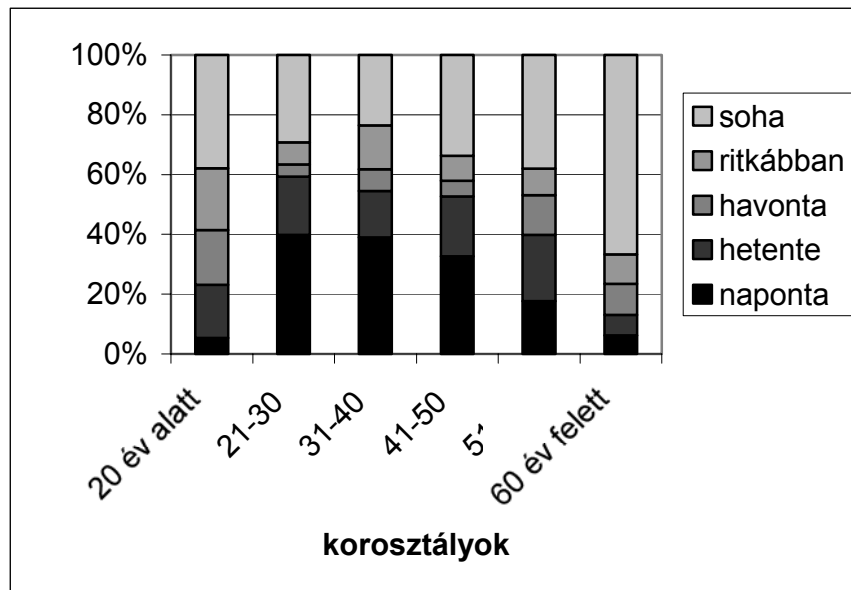

Forrás: saját szerkesztés

A legfiatalabb korosztály esetében azonban feltételezhetjük azt, hogy ha a korosztályt tovább bontanánk, akkor feltehetően a 14-20 év közöttiek nagy gyakoriságú, az ennél fiatalabbak pedig meglehetősen ritka utazásaikról számolhatnának be. Ennek oka az, hogy általános iskolába jellemzően Dunaegyházán járnak, míg középiskola nem található a településen.

A személygépkocsi esetében már sokkal markánsabban elkülönül a középkorosztály a többiektől (8. ábra). Ez feltehetően annak köszönhető, hogy a fiatalabbak vagy nem rendelkeznek jogosítvánnyal, vagy 16 év felett még nem tudnak fenntartani egy gépjárművet. Az idősek pedig vagy már nem vezethetnek, vagy hátrányos jövedelmi helyzetük miatt nem képesek fenntartani személygépkocsit. Ezt felmérésünk jövedelemforrásra vonatkozó válaszai alátámasztják. A középkorosztályba tartozók egy része azonban minderre képes és alkalmas, így esetükben a kényelmi szempontok előtérbe kerülhetnek. Természetesen szerepet játszik az is, hogy az egyes települések hogyan érhetőek el tömegközlekedéssel (esetünkben busszal). A munkába járás esetében a távolabb fekvő, és tömegközlekedéssel elérhető településekre inkább busszal közlekednek (Budapest, Dunaújváros), míg a közel fekvő településekre (pl. Apostag, Dunaföldvár) busszal és személygépkocsival nagyjából azonos számban járnak, vagy döntő többségben személygépkocsival (Solt). Ez valószínűleg annak köszönhető, hogy az ilyen közel található munkahely esetében nehezebben tolerálják a ritkán közlekedő buszokból adódó várakozást, mint a távolabb fekvő települések esetében.

6. ábra. A személygépkocsival való utazás gyakorisága a megkérdezettek között

Forrás: Saját szerkesztés

A járműválasztás indokaként leggyakrabban az adott közlekedési mód gyorsaságát említették meg a megkérdezettek (9. ábra). Feltűnő azonban az is, hogy a kényelmi szempont nem játszik meghatározó szerepet, még a költség-tényező is nagyobb hatással van a jármű-választásra.

A kérdőívben külön rákérdeztünk arra, hogy meg van-e elégedve a falu tömegközlekedési állapotával. A megkérdezettek kb. fele számolt be arról, hogy kielégítően tartják (52%), és ennél alig valamivel kevesebben adtak hangot elégedetlenségüknek (46%). Az elégedettség leggyakoribb oka a busszal való közlekedés gyorsasága (42 fő), a buszmegállók megfelelő elhelyezkedése (26 fő), a menetjegy-bérlet alacsony ára (21 fő), és a kényelem (19 fő) volt. Az elégedetlenek közül a legtöbben azt említették fő negatívumként, hogy a buszok ritkán járnak (72 fő). Nagyobb számban tartják még rossznak, hogy kevés település érhető el átszállás nélkül (11 fő), valamint a megállók számát is többen kevesellték (9 fő). Meglehetősen kevesen panaszkodtak csak arra, hogy a közlekedés minősége nem megfelelő (3 fő) ill., gyakoriak a késések (2 fő). A felmerülő problémák közé sorolható, bár minimális említési számmal fordul elő, a hétfégi menetrend hiányosságai, valamint a buszvezetők viselkedése. Többen panaszkodtak arra is, hogy a budapesti buszok nem állnak meg csak az Országút utcában, így a falu szélén lakók (pl. az Újtelepen élők) csak hosszú gyaloglással tudják igénybe venni ezt a szolgáltatást. Érdekes tapasztalat volt az is, hogy akik ritkán utaznak busszal, azok általában elégedettek a buszközlekedéssel, akik pedig gyakrabban, azok elégedetlenek kevésbé.

Az egyes szolgáltatások igénybevételének helye, és a közlekedés módja

A kérdőívben rákérdeztünk arra is, hogy egyes szolgáltatásokat⁸ mely településen vesznek igénybe ill., bizonyos termékeket⁹ hol vásárolnak, valamint milyen közlekedési eszközzel utaznak az adott esetben.

Orvosi ellátás

A háziorvosi ellátást alapvetően helyben veszik igénybe a megkérdezettek, és jellemző módon gyalog (231 említés), vagy kerékpárral (25 említés) jutnak el a rendelőbe (4. táblázat)¹⁰. Más településre csak azok járnak át háziorvoshoz, akik a közelmúltban költöztek a faluba, de korábbi háziorvosuknál maradtak.

A gyermekorvosi ellátás tekintetében már kevesebb a helyi ellátást igénybe vevők aránya, viszonylag sokan járnak át Dunaföldvárra¹¹. A jellemző közlekedési eszköz Dunaföldvár esetében a személygépkocsi (10 említés) és a busz (7 említés).

A szakorvosi ellátást legtöbbször Dunavecscén veszik igénybe, de sokan vannak a Kalocsára, Kecskemétre ill., Dunaújvárosba járók is. A jellemző közlekedési eszköz esetükben a busz és a személygépkocsi, melyeket nagyjából azonos rendszerességgel vesznek igénybe:

<u>település</u>	<u>busz(említések száma)</u>	<u>személygépkocsi(említések száma)</u>
Dunavecse (168) ¹²	98	62
Kalocsa (128)	74	43
Kecskemét (59)	28	25
Dunaújváros (47)	21	25

Eseti jelleggel távolabbi településekre is járnak a szakorvosi ellátásért (pl. Pécs, Szeged, Győr), amit az ott élő hozzátartozóik segítségével oldanak meg.

Az orvosi ellátásról tehát általánosságban elmondható az, hogy az alapellátást jellemző módon helyben veszik igénybe. A gyermekorvosi ellátást, és különösen a szakorvosi ellátást már a közelben fekvő, jelentősebb rendelőintézetekkel rendelkező településeken veszik igénybe, elsősorban Dunavecscén. A közeli, és tömegközlekedéssel jól megközelítő településekre inkább busszal utaznak, a távolabbiakra pedig busszal és személygépkocsival hasonló arányban.

Kereskedelem és szórakozás

Az élelmiszereket a megkérdezettek kétharmada helyben vásárolja, nagyobb gyakorisággal csak Dunaföldvárt említették. Ez azt mutatja, hogy a falu kereskedelmi egységekkel való ellátottsága alapvetően jónak tekinthető. Gyakran merült fel azonban az a probléma, hogy a boltok (5 élelmiszerbolt valamint vegyeskereskedés) a falu központjában helyezkednek el, és így elsősorban az Újtelepen lakóknak kell sokat

⁸ gyermekorvos, szakorvos, háziorvos, szórakozás, hivatalos ügyintézés

⁹ élelmiszer, műszaki cikkek, ruházat, piac

¹⁰ A háziorvos személye nagymértékben megosztja a falut, de önmagában ezért nem járnak más településre az orvosi ellátást igénybe venni.

¹¹ Dunaegyházán nincs gyermekorvos, így sok gyermeket a helyi háziorvos lát el.

¹² Az összes említés száma. Több esetben mondtak településnevet, de nem adták meg közlekedési eszközt.

gyalogolni. A településen belül elsősorban gyalog közlekednek (193 említés), míg Dunaföldvára személygépkocsival és busszal (36 ill., 21 említés).

A műszaki cikkek vásárlásakor a megkérdezettek elsősorban Dunaföldvára, Dunaújvárosba, Kecskemétre és Budapestre járnak. A jellemző közlekedési eszközök:

Település	busz(említések száma)	személygépkocsi(említések száma)
Dunaföldvár (115)	64	51
Dunaújváros (83)	42	41
Kecskemét (35)	12	23
Budapest (34)	7	27
Solt (34)	26	8

Ebben az esetben már jól kirajzolódik az, hogy a távolabb fekvő településeket szívesebben keresik fel személygépkocsival. Az orvosi ellátásnál feltehetően azért nincs így, mert az emberek betegen nem feltétlenül vállalják a vezetéssel járó megterhelést.

A cipő és ruházat vásárlását döntő többségben Dunaföldváron, Dunaújvárosban, Dunaegyházán, Kecskeméten, Budapesten és Solton intézik. A jellemző közlekedési eszközök ebben az esetben:

Település	busz(említések száma)	személygépkocsi(említések száma)
Dunaföldvár (135)	62	73
Dunaújváros (65)	24	41
Solt (29)	14	15
Budapest (28)	8	20
Kecskemét (28)	6	22

A ruházati cikkek terén már minden egyes településen a személygépkocsi számít fő közlekedési eszköznek, kivéve Dunaegyházát, ahol természetesen a gyaloglás a leggyakoribb közlekedési mód (29 említés). Ennek oka abban kereshető, hogy az emberek ruházati cikket viszonylag ritkán vásárolnak, és ezen alkalmakkor inkább a rugalmasabb közlekedési eszköz felé orientálódnak.

Piacra a megkérdezettek kétharmada Dunaföldvára jár vásárolni¹³. Esetükben a busz és a személygépkocsi egyaránt fontos közlekedési eszköznek számít (49 ill., 53 fő). Dunavecse közelsége ellenére a busszal való közlekedés nem túl magas aránya feltehetően a ritkább járatszámnak, a tehetősebbek esetében a vásárolt árú nagyobb mennyiségének köszönhető. Feltételezhető az is, hogy a nyugdíjasok szívesebben járnak piacra, és ők inkább busszal közlekednek (6. ill., 7. ábra). Többen megemlítették azt, hogy csak a piac kedvéért nem mennének át Dunaföldvára, így azt a vásárlást összekapcsolják más tevékenységgel.

Szórakozási igényüket legtöbbször helyben elégítik ki, elsősorban a faluban található 4 kocsmában, valami a falu utcai rendezvényein. Ezen kívül többen, elsősorban fiatalok, járnak át Dunaújvárosba és Dunaföldvára. A jellemző közlekedési mód esetükben a személygépkocsi:

¹³ Dunaegyházán nem működik piac, csupán kirakodóvásár-szerű ideiglenes utcai árusítás van. Ennek is köszönhető az, hogy Dunaföldvára sokan járnak át vásárolni.

Település	busz(említések száma)	személygépkocsi(említések száma)
Dunaújváros (25)	6	19
Dunaföldvár (18)	7	11

Hivatalos ügyintézés

A hivatalos ügyintézés vizsgálatakor derül ki az, hogy mennyire követi a közigazgatási felosztás a valós kapcsolatrendszer a települések között. Dunaegyháza esetében jól érzékelhető az, hogy olyan településeken kénytelenek felkeresni hivatalos ügyintézés miatt, melyeket egyébként nem látogatnának (4. táblázat). Ezen települések közé sorolható Solt (ügyvéd, okmányiroda), Kalocsa (földhivatal) és Kunszentmiklós (bíróház, rendőrség). Ez természetesen jelentős idővesztéssel jár, hiszen más tevékenységgel nem tudják összekapcsolni ügyintézésüket. Elvi alapon a legideálisabb központ Dunaföldvár, Solt vagy Dunavecse lenne. Ez a gyakori közigazgatási változásoknak az eredménye. A járássok megszűnéséig a kalocsai járáshoz, majd 1997 augusztusáig a kalocsai kistérséghez tartozott. Jelenleg a kunszentmiklósi kistérség tagja.

A közlekedés módjának a megoszlása a hivatalos ügyintézésnél a következőképpen alakul:

Település	busz(említések száma)	személygépkocsi(említések száma)
Solt (77)	12	23
Kalocsa (66)	20	11
Kunszentmiklós (53)	11	11
Kecskemét (25)	5	1

Érdekes módon a távolabbi településekre inkább busszal utaznak (Kalocsa, Kecskemét), a közel fekvő Soltra pedig inkább személygépkocsival.

4. táblázat. A megkérdezettek által igénybe vett fontosabb szolgáltatások ill., megvásárolt áruk vásárlásának megoszlása a szolgáltató ill., az árusító elhelyezkedése alapján (%)

Település	Élelmi-								
	Házi-orvos	Gyermek-orvos	Szak-orvos	szer	Műszaki cikk	Cipő, ruha	Szórakozás	Piac	Hivatalos ügyek
Dunaegyháza	88,4	57,6	0,9	65,0	8,9	11,1	34,4	15,9	51,8
Dunaföldvár	2,0	18,5	2,2	14,0	32,9	38,6	19,4	67,5	1,0
Dunaújváros	2,3	1,1	10,3	6,0	23,7	18,6	26,9	8,6	2,0
Dunavecse	1,3	3,3	36,9	0,5	6,0	4,3	2,2	0,0	0,4
Solt	1,7	8,7	1,3	4,3	9,7	8,3	0,0	2,6	15,2
Kalocsa	0,0	1,1	28,1	0,7	1,7	2,0	2,2	0,7	13,0
Kecskemét	0,0	0,0	13,0	6,0	10,0	8,0	4,3	2,0	4,9
Budapest	2,0	0,0	4,2	2,4	9,7	8,0	7,5	2,0	1,0
Kunszentmárton	0,3	2,2	0,9	0,2	0,3	0,3	0,0	0,7	10,4
Apostag	1,7	2,2	0,2	0,0	0,6	0,3	1,1	0,0	0,2
Bölcske	0,0	3,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Izsák	0,3	1,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Szekszárd	0,0	0,0	0,0	0,5	0,6	0,3	0,0	0,0	0,0
Madocsa	0,0	1,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Harta	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	1,1	0,0	0,0
Kiskunmajsa	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	1,1	0,0	0,0
Székesfehérvár	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,3	0,0	0,0	0,2

Paks	0,0	0,0	0,2	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Szeged	0,0	0,0	0,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Szabadszállás	0,0	0,0	0,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Pálmonostora	0,0	0,0	0,0	0,0	0,3	0,0	0,0	0,0	0,0
Baja	0,0	0,0	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Győr	0,0	0,0	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Pécs	0,0	0,0	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Keszthely	0,0	0,0	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Forrás: saját szerkesztés

A jövedelmekre vonatkozó kérdések

A fő jövedelmi forrásokra vonatkozó kérdésünk eredményét az alábbiakban foglalhatjuk össze. A válaszadók – mely válaszok egy házban élő családra vonatkoznak – 24 %-ának a nyugdíj a fő jövedelmi forrása. Ez természetesen néhány esetben kiegészül, pl. segéllyel, termőföld bérbe adásával. A szolgáltatásokból ered a jövedelmek 33,8 %-a, és csaknem ugyanilyen jelentőségű az ipar is (31,1 %). Furcsa módon a mezőgazdaság csupán a házak 11,1 %-ánál jelent elsődleges jövedelemforrást.

A vállalkozásokra vonatkozó értékelés

Felmérésünk során – 325 db kiértékelhető kérdőív feldolgozása alapján – gazdasági forma szerint 36 vállalkozást regisztráltunk. E vállalkozások többsége (31) egyéni vállalkozó volt, 23 közülük vállalkozói igazolvánnyal, 8 pedig adószámmal is rendelkezett. 3 jogi személyiség nélküli vállalkozás (bt.), 1-1 kft. és mezőgazdasági szövetkezet szerepel még listánkon. Érdeemes megjegyezni, hogy az ezer főre jutó vállalkozások száma 2001-es KSH adatok alapján számolva 36 volt, a kunszentmiklósi kistérségben a második legalacsonyabb érték (Bartke et al. 2004). A vállalkozási hajlamot nyilvánvalóan erősíti a magasabb iskolai végzettség (a szakmunkások jelentős része kivétel), és fordítva hat az iskolázottság alacsony foka.

A vállalkozások gazdasági tevékenység szerinti megoszlását vizsgálva 12 mezőgazdasági vállalkozást, 5 feldolgozóipari, 6 építőipari, 4 kereskedelmi, 2 szállítást, 1 pénzügyi, valamint 6 egyéb szolgáltatási tevékenységet folytató vállalkozást mértünk fel. (A tevékenységek között megtalálható a burkoló, az asztalos, a festő, a fodrász, a fémszerkezetgyártással, a vagyonszűréssel, a biztosítással, a szikvízkészítéssel stb. foglalkozó) kisvállalkozás. A településen működő vállalkozások ugyanis két kivételtől eltekintve a mikrovállalkozások közé sorolhatók (Cég-Kód-Tár 2003).

Dunaegyházán a legjelentősebb munkaadó a mezőgazdasági tevékenységet folytató Haladás Rt. (Egyúttal a településen a legjelentősebb iparüzési adófizető is.) Elődje a Haladás Mezőgazdasági Szövetkezet még 1959-ben jött létre, két helyi szövetkezet összevonásával. 1999-ben alakult át részvénytársasággá. Összességében mintegy 1700 ha-on folytatnak szántóföldi művelést, amely terület jelentős hányadát bérlik, elsősorban a korábbi szövetkezeti tagoktól. 2003 nyarán 108 alkalmazottal dolgoztak. Közülük 80 főre tehető a helyi lakosok száma. Nyereségesen gazdálkodnak, árbevételük 1 milliárd Ft körül alakul, ennek döntő részét a 400 ha-on termesztett, 35 tonna/ha átlagos termést hozó burgonya teszi ki. 800-900 ha-on gabonaféléket, pl. búzát, tritikalét, tavaszi árpát vetnek, illetve a legrosszabb minőségű földeken napraforgót. A hazai átlagtól eltérően a szántóterület nagyobb

részét – 1100-1200 ha-t – öntözik. Kihaszználva, hogy a dunai vízkivételért nem, a csatornákból kiszivattyúzottért pedig csak elviselhető összegű általányt kell fizetniük. Foglalkoznak mezőgazdasági szolgáltatással is: tárolással, szárítással, gépi munkavégzéssel. Jelenleg épül a 3000 tonna kapacitású hűtőtárolójuk.

Korábban állattartással (főleg szarvasmarha) is foglalkoztak, amelyet felszámoltak. Ma csak a szakosított állattartótelep épületei állnak, üresen.

A megtermesztett étkezési burgonyát helyben csomagolják és kiváló minősége miatt számottevő hányadára biztos vevők a nagy áruházláncok, pl. Cora, CBA, a hűtőházak (Miskolc, Székesfehérvár, Baja stb.). A csomagoláson a korszerű elvárásoknak megfelelően jelölik, hogy mire alkalmas leginkább az áru: salátának, sütésre stb. Jelentős (2500 t) a vetőmag értékesítés is. Az Rt. tulajdonában van az évi 12 ezer tonna burgonya feldolgozására alkalmas vajszlói burgonyapehely-üzem (Szabados 2003).

A Geroma-Hungária Kft. német tulajdonban – központja a baden-württembergi Mahlbergben található – lévő vállalkozás, amely még 1996-ban alakult meg. Fő profilja a szárazvirág, a fa- és fémdíszek, adventi koszorú stb. készítése. Létrejöttékor 250 főt foglalkoztatott. Ebben az időszakban naponta két busz hozta Dunavecseről, Apostagról, Dunaföldvállról a munkásokat. A javarészt képzetlen munkaerő teljesítménybérben dolgozik. A 2000-es évek elejére a kínai konkurencia, rendkívül olcsó áraival a megrendeléseket erőteljesen megcsappantotta. Ennek következtében a foglalkoztatott létszám is ingadozott, pl. 2003 elején 50, nyarán 20 fő körüli volt az alkalmazottak száma. A kizárólag megrendelésekre termelő cég dunaegyházi telephelyének léte is veszélybe került.

A Kft. a Lőrinci Textilipari Vállalat itteni telepének felszámolását követően fontos munkaerő-felszívó hatást fejtett ki. Eleinte komoly reményt fűztek ahhoz is, hogy az akkor prosperáló egység jelentősen mérsékli majd a munkanélküliek számát. A teljesítmény szerinti bérezés – és tegyük hozzá a minimálbér – azonban nem mindenki számára volt vonzó (Krausz 2003).

A falu mezőgazdasági hagyományait és nem utolsósorban a kistérségben legjobb minőségű – 21 aranykorona értékű – földjét hasznosítja (Marosi-Somogyi 1991) az ugyancsak német tulajdonú Fangmeier Kft., amely burgonyatermesztésre és annak kivitelére szakosodott. Csekély létszámmal és viszonylag szerény bevétellel rendelkezik.

A település szemszögéből nézve a nagyobb foglalkoztatók közé a szolgáltató intézmények, vállalkozások tartoznak. Ezek között megemlítjük az általános iskolát, a Polgármesteri Hivatalt, az óvodát, az elsősorban az oktatási intézményeket, de a nyugdíjasok egy részét is ellátó konyhát, a postát, a takarékszövetkezeti fiókot és természetesen a kereskedelmi (élelmiszer-, vegyes-, valamint ital-) boltokat. Ide sorolható még a Tüzép.

A mezőgazdasági vállalkozásokra vonatkozó információk

A 12 felmért mezőgazdasági vállalkozóból három nem rendelkezik saját földdel. 8-nak Dunaegyházán van a földje, 1-nek Újsolton. A földek többsége egy darabban van, míg 1-1 személynek 2, illetve 3 parcellában található a földje. 3 tulajdonosnak van főliája, vagy üvegháza. Ezek együttes kiterjedése 1280 m², elsősorban palánta és virág (krizantém) nevelésére hasznosítják. Rajtuk kívül még egy – nem vállalkozó – családnak van 125 m²-nyi főliája.

A három legnagyobb birtok nagysága 30 ha, 20 ha, illetve 15 ha. Ezek olyan méretek amelyeken – megfelelő szaktudás és gépesítés mellett – eredményesen lehet

gazdálkodni. A vállalkozások bevétele gyakorlatilag a növénytermesztésből származik.

5. táblázat. A mezőgazdasági vállalkozások földterületre vonatkozó adatai

Saját tulajdon, ha	76,08
ebből: szántó	55,5
Kert	20,58
bérelt terület, ha	15
üvegház, fólia m ²	1280

Forrás: saját szerkesztés

A szántóterületen mindenekelőtt burgonyát (11 említés), kukoricát (5 említés), búzát (4 említés), árpát, továbbá napraforgót termesztnek.

A gyümölcs- az alma, a körte, a cseresznye, a meggy, a szilva, az őszi- és a sárgabarack és zöldségtermesztés hagyma, paprika, káposzta is említhető. Egy őstermelő birtokában 3 ha erdőterület van, ő virágüzletekbe, illetve a Geroma-Hungária cégnek szállít fenyőágot.

A mezőgazdasági vállalkozásokban tartott állatállomány jelentéktelen. Általában kijelenthető, hogy bérmunkások alkalmazására elvétve kerül sor. Felmérésünk szerint 9 főt alkalmaznak, idényjellegűen, egy főt egy évben összesen 6-7 héten át. Hasonló a helyzet a családtagok alkalmazását tekintve is: ebben az esetben 10 főről van szó, és mintegy 16-18 heti besegítésről.

A gépekkel való ellátottság – aligha meglepő módon – alacsony szintű: 9 erőgép pl. MTZ-traktor, 7 talajmegmunkáló-, 3-3 növényvédő és betakarító gép került mindösszesen említésre. Igaz a Haladás Rt. gépállományát igénybe lehet venni szükség esetén.

A környezettel kapcsolatos eredmények

Az infrastruktúrával való ellátottság néhány eleme

A felmért 325 ház adataiból kiderül, hogy 311 (95,7 %) részesül vezetékes vízellátásban, 14 házba (4,3 %) pedig nincs bevezetve a víz. Ez utóbbiból azonban kettőben (0,6 %) legalább az udvaron van kifolyó, és valójában 12-ből (3,7 %) hiányzik a vezetékes vízellátás. Ásott kút 95 házban található, a 12 vezetékes vízellátást jelenleg nélkülöző házból 5-ben az udvaron (telken) van kút. Így legalább – a nem ivóvíz használat – pl. az öntözés ezekből megoldható és nem kerül pénzbe.

A település nem rendelkezik szennyvízcsatorna-hálózattal és így érthetően tisztítóval sem. Egyelőre csak tervezik Solttal és Dunatetétlennel közösen a hálózat megépítését. Mivel Duna közeli településről – az Ófalu épületei 0,5-1 km-re fekszenek a folyótól, egy 8-10 magas dűnesor védelmében – és környezeti szempontból érzékeny területről van szó, ezért is kiemelt és sürgető lenne a szennyvízcsatorna hálózat kialakítása. A házak döntő többségében derítőaknák vannak, amelyekből szippantóval távolítják el a bekerült végterméket. Nyilván ez csak akkor jó megoldás ha az aknából való elszívárgás mértéke minimális. Hogy ez a kérdés megnyugtató módon kerül-e kezelésre, az a szippantás gyakoriságából és a szippantott mennyiségből lenne megítélhető. Ráadásul aggasztó, hogy a válaszadók 4,9 %-a a szennyvizet nem aknába üríti, hanem pl. a hátsó udvarba vezeti el.

Vezetékes gázhálózattal 1992-ben látták el a falut. A fűtést 177 házban (54,5 %) kizárólag ezzel oldják meg. Ugyanakkor 87 házba (26,8 %) a gáz egyáltalán nincs bevezetve. 49 házban (15,1 %) fával, 5-ben (1,6 %), olajjal és palackos gázzal 1-1 házban (0,3-0,3 %) fűtenek. Vegyes fűtést alkalmaznak 91 házban, ez a szén, a fa és a vezetékes gáz együttes, vagy valamilyen variációs használatát jelenti. Egy házban nincs fűtés, amely a télen nyilván komoly megpróbáltatást okoz. Alacsony átlagos jövedelmű településről lévén szó, fennáll annak a veszélye, hogy nem fog tovább növekedni a gázhálózatra kapcsolódó lakások száma. Ez a gázárak emelkedése miatt is bekövetkezhet, az együtthatásról nem is szólva.

A hulladék-elhelyezés, -kezelés kérdése

A keletkezett hulladékot – amelynek mennyisége Nagy Tamás polgármester közlése szerint hetente mintegy 7 tonna – a Dunanett Kft. szállítja el, heti gyakorisággal. 2001-ig a helyben található lerakóba hordták a településen keletkező szemetet, azóta pedig Dunaújvárosba kerül. A lakosok döntő többsége 275 házból (84,6 %) elszállíttatja a hulladékot, 15 házban (4,6 %) elégetik, 11 házban (3,4 %) részben elszállíttatják, részben pedig elégetik, 1-ben (0,3 %) pedig a szállítás mellett az állatokkal való feletetés a megoldás. 23 háznál (7,1 %) azonban a keletkezett háztartási hulladék elszállítása, kezelése megoldatlan. Néhány esetben erre a kérdésre a „nem tudom” volt a válasz, amelyet úgy vettünk számításba, mintha megoldatlan lett volna a válasz. (Nyilván ebben az esetben bizonyos hányadban az égetés, illetve az állatokkal való feletetés szóba jön.)

A szelektív hulladékgyűjtéssel, az abban való részvétellel kapcsolatos kérdések értékelése

Felmérésünkben érdeklődtünk aziránt, szeretnék-e ha Dunaegyházán lenne szelektív hulladékgyűjtés. 251 fő válasza (77,2 %) pozitív hozzáállást feltételez, 57 válaszadó (17,6 %) viszont nemmel felelt. 17 megkérdezett (5,2 %) nem foglalt állást. Arra a kérdésre, hogy ő maga vajon áldozna-e napi 15-20 percet erre 256 fő (78,8 %) válaszolt igennel, 69 fő (21,2 %) nemmel. Több válasz „nem érdekel”, „nincs értelme” volt. Mindenesetre úgy tűnik érdemes lenne megkísérelni a településen a szelektív hulladékgyűjtés bevezetését.

Felmérésünk kitért arra, hogy milyen természeti, vagy épített értékeket helyezne védelem alá. Ehhez tudni érdemes, hogy az 1785-ben épült evangélikus templom műemléki védelem alatt áll, továbbá az egyik, a 19. század közepén épült nádfedeles parasztházban 1998-ban (szlovák) tájházat rendeztek be. A faluban már alig maradt ilyen régi, érintetlen, eredeti állapotában megmaradt lakóház.

A legtöbben egyedülként a Dunát, a Kis-Dunát (36 említés), a tájházat (24 említés), a templomot (9 említés), illetve e három legfontosabb értéket különböző összetételben javasolták védelemre (lásd 6. táblázat). Az egykori homokbányát (itt gyurgyalagok fészkelnek) hatan, a fenyvest ugyancsak hatan említették.

6. táblázat. A védelemre javasolt természeti és épített értékek

Védelemre javasolt érték	Említés
Duna. Kis-Duna, Duna-part	36
Egykori homokbánya	6
Fenyves	6
Duna és a tájház együtt	8
Duna és az evangélikus templom együtt	3
Duna a tájházzal és az evangélikus templommal	7
Tájház	24
Tájház az evangélikus templommal	16
Templom	9

Forrás: saját szerkesztés

A zöldfelület nagyságával többnyire a fiatalabb, kisgyermekes szülők elégedetlenek. Bár a Művelődési ház közelében és a Kis-Duna partján is van parkosított terület, utóbbi nem a falu központjában található. Különösen az Újtelepen lakóknak van távol parkosított terület, vagy játszótér. A részlegesen elkészült településrendezési tervben további területek parkosítása, pl. a Báthory utcában parkerdő kialakítása van tervbe véve.

Arra a kérdésre, hogy szokott-e a Dunában fürdeni csak a válaszadók 23,1 %-a felelt igennel, 76,9 %-a pedig nemmel. Ennek az az oka, hogy a Kis-Duna holtág, amely gáttal van elrekesztve a Dunától. Így abban gyakran pangó víz található. A Haladás Rt. legnagyobb szivattyútelepe is innen biztosítja az öntözővizet, amely különösen kisvíz idején és szárazság esetében befolyásolja károsan a minőséget. A felsőbb folyószakaszon (Százhalombatta, Dunaújváros) beengedett, tisztítatlan szennyvíz azonban a legfőbb oka, hogy kevesen tartják fürdésre alkalmasnak a Duna vizét.

A környezet tisztaságával való elégedettséget firtató kérdésünkre 207 fő igennel (63,7 %), válaszolt, míg 118 nemmel (36,3 %). Számukra mindenekelőtt a levegőszennyezés (a dunaújvárosi üzemek: a papírgyár és a vasmű miatt, illetve kedvezőtlen szélirány esetében a solti állatifehérje-feldolgozó üzemből származó bűz) zavaró. A vízminőségét is többen említették, pl. annak keménységével, magas vastartalmával elégedetlenek. Megjegyezzük, hogy a településen „Zöld Erő” néven környezetvédelmi egyesület működik, amely aktívan formál véleményt a falut érintő környezeti problémákban.

E kérdések azért is fontosak, mert a falu jövőjével kapcsolatos elképzelésekben a turizmus jelentős szerepet kap (MTA RKK 1998 és Agrárstruktúra...2000). A vonzó, rendezett, parkosított környezet, a turisták, horgászok fogadására alkalmassá kiépített Kis-Duna part realitást adhatnak az ilyen, a falu fejlődését a turizmusra alapozó elgondolásoknak. Az adottságok kihasználása lehetővé tenné a tájelőny megragadását.

Az értékrenddel kapcsolatos kérdésekre adott válaszok

A jövedelem növelését, vagy a természeti környezet tisztábbá tételét tartja-e fontosabbnak kérdésre, a válaszadók közel háromnegyede (71,1 %-a) a jövedelem növelését részesítené előnyben, 28,9 % viszont a környezet tisztábbá tételét. Ez a szelektív hulladékgyűjtés esetleges megvalósítására vonatkozóan is biztató. Az, hogy a jövedelemnövelés élvez elsőbbséget nem meglepő, az adott jövedelmi viszonyok között érthető. A kunszentmiklósi kistérség a leghátrányosabb helyzetűek közé

tartozik, vidékfejlesztési és egyúttal társadalmi-gazdasági szempontból is elmaradott kistérség (KSH 2003). Az egy állandó lakosra jutó személyi jövedelemadó alapot képező jövedelem 2001-ben 268 ezer Ft volt, a kistérségi átlag 98%-a (KSH 2002).

A következő – értékrendre vonatkozó kérdés – a jövedelem (további) növelése és a szabadidő növelése közötti választás elsődlegességét firtatta. Itt 45,2 % a jövedelem gyarapítását, 23,4 % a szabadidő növelését részesítené – választási lehetőség esetében – előnyben. A megkérdezettek nagy hányada 31,4 % nem tudott, vagy nem kívánt erre a kérdésre felelni.

Ugyancsak ilyen jellegű kérdés, ha pénzmegtakarítással rendelkezne, akkor mit részesítené előnyben a befektetést (175 fő, 53,8 %), a fogyasztás növelését (80 fő, 24,6 %), vagy esetleg az üdülést (63 fő, 19,4 %). Ez utóbbit tekintve 47-en belföldi, 16-an külföldi üdülést választanának. Megjegyezzük, hogy 7 fő (2,2 %) nem tudott dönteni e kérdésben. A megszerzett jövedelmet tekintve tehát a megtakarítások, a befektetések kerülnek előtérbe. Ez az adott jövedelmi szint mellett nem tipikus magatartás, ám magyarázatként szolgál az önmagára támaszkodás igénye, valamint a gyermekek, unokák anyagi segítésének szándéka.

A kötődésre vonatkozó kérdésre

Lakóhelyét állandónak tartja, 88,6 %, a maradék 11,4 % viszont az elköltözést fontolgatja. Gyakorlatilag ezzel összhangban van az átmenetiségre vonatkozó kérdésre kapott válasz, hasonló arányban jelezték esetleges költözési szándékukat.

1-2 éven belüli költözési szándéka a lakosok 11,4 %-ának van. Nem szabad elfeledkeznünk arról, hogy többen jövedelmi körülményeik rosszabbodása, elszegényedésük, munkahelyük megszűnése miatt költöztek szüleik, nagyszüleik lakóhelyére, vagy vásároltak itt házat. Ezért részben természetes törekvésnek fogadhatjuk el a változtatás, vagy a továbblépés igényét.

Az utóbbi évtizedekben Dunaegyháza kétségtelenül jelentős fejlődéssel büszkélkedhet. Ezen a téren az infrastrukturális fejlesztéseket, pl. a vizsgáltak mellett a vezetékes telefon-hálózat kiépítését és a számos kulturális, szórakoztató rendezvényt említhetjük. Ezek inkább a polgármesteri hivatal és civil szféra kezdeményezései, amelyek közül a falunapot, a Napraforgó Nemzetiségi Táncos Találkozót, a fogathajtó versenyt emeljük ki. A jól működő civil szervezetek közé sorolható a környezetvédelmi kérdésekkel foglalkozó Zöld Erő Egyesület. Ezek mind a településnek a fejlődésre összpontosító erejét bizonyítják. Ha ez még párosulna sikeres, a helyieknek munkaalkalmat teremtő vállalkozásokkal, a közlekedés jobb szervezésével minden bizonnyal növekedne az állandónak tartott lakóhely érzet.

Összefoglalás

Az összegzésnél fontos még egyszer kiemelni, hogy a válaszolási hajlandóságot jelentősen befolyásolta a felvételezés időpontja, hiszen sokan üdülés, vagy a nyári mezőgazdasági munkavégzés miatt nem tudtak válaszolni kérdéseinkre. A minta ennek ellenére reprezentatívnak tekinthető, hiszen a felmérés és a népszámlálás adatai között szoros kapcsolat mutatható ki, és a demográfia szabályszerűségei is jól kimutathatóak.

A foglalkozási szerkezet és az ingázás vizsgálatánál megállapítottuk, hogy meglehetősen korlátozott a helyi munkavégzés lehetősége, így sokan ingáznak a környező településekre, elsősorban Dunaújvárosba. Ezt a jelenséget az a tény is

erősíti, hogy elfogadható elérési időn belül Dunaújvároson kívül csak kisebb településeket találunk. Az ingázók legfontosabb közlekedési módja a buszközlekedés, személygépkocsival jellemzően ritkábban utaznak. A járműválasztás kapcsán megállapítottuk azt is, hogy a busszal minden korosztály szinte azonos arányban utazik naponta, míg személygépkocsival inkább a 20-50 év közötti korosztályok képviselői közlekednek. A megkérdezettek tömegközlekedésről alkotott értékítélete alapvetően vegyesnek nevezhető.

Az egyes ellátási központokat tekintve megállapíthatjuk azt, hogy a Dunaegyháza meglehetősen kedvezőtlen helyzetben van. A közelében nagyobb város nem fekszik, így a különböző szolgáltatásokat csak kisebb településen tudja igénybe venni. Ez azt eredményezi, hogy e kistelepülések jórészt specializálódott központoknak számítanak, így több központot is fel kell keresni a különböző ügyek intézése során. Különösen előnytelen az a helyzet, amit a hivatalos ügyek intézésénél láthatunk, vagyis több település között oszlik meg a feladat, és mint korábban említettük (6. ábra), Kalocsa és Kunszentmiklós a tömegközlekedési elérhetőség szempontjából nem tekinthető optimális központnak. Jól látható az is, hogy Dunaújváros már túl nagy távolságra van ahhoz, hogy az egyébként potenciálisan széles skálájú ellátási kínálatával versenybe tudjon szállni, így csak a marginális jelentőségű szórakozási központ címet szerzi meg.

A kérdőíves felmérés és az interjúkészítés során meggyőződhattünk arról, hogy a Dunaegyházán viszonylag kevés munkaalkalom van. A helyben működő vállalkozások csak részben képesek a település lakóit foglalkoztatni. A vállalkozási hajlam alacsony szintű. Az összes foglalkoztatott létszám 485 fő, amelyből csaknem 230-an más településre járnak el dolgozni. Más településekből viszont csupán mintegy 70 fő talál itt munkát. Ez foglalkoztatási egyensúlyhiányt jelez. A vállalkozások két kivételtől eltekintve kis létszámot foglalkoztatnak és az éves árbevételük is szerény. Az egyéni vállalkozások egyelőre nem képesek nagyobb foglalkoztatott létszámot lekötni.

A mezőgazdaság a jövedelmi forrásokban kis, mondhatni kiegészítő szerepet játszik. A mezőgazdasági vállalkozások inkább a családoknak jelentenek megélhetési lehetőséget. Bérmunkást alig foglalkoztatnak, akkor is rövid időre.

A környezet állapotát befolyásoló infrastruktúrák közül a vezetékes vízellátás csaknem teljes körű, a gázellátás kisebb mértékű. Különösen ez utóbbira való csatlakozás azonban erősen jövedelemfüggő.

A környezettel kapcsolatos kérdéseinkre adott válaszokból kiderül, hogy a lakók többsége értékeli a tiszta, egészséges környezetet, és pl. szelektív hulladékgyűjtés esetében áldozna is idejéből ennek fenntartására, jobbítására. Ez a falu jövőjének szemszögéből nézve fontos kérdés, különös tekintettel a vízi és a horgászturizmus fejlesztésére vonatkozó elképzelésekre.

Irodalom

- **Agrárstruktúra- és Vidékfejlesztési Stratégiai Program.** Helyzetelemzés. (2000) Felső-Kiskunsági és Dunamelléki Kistérségi Területfejlesztési Önkormányzati Társulás. Kunszentmiklós.
- **Bartke, I.-Czira, T.-Vidéki, I.-Volter, E.** (2004) Egyensúlyi modellezés kistérségek fejlesztésének megalapozásához. Eötvös Kiadó, Budapest, megjelenés alatt.
- **Gatti, T.** (2001) Tanulmány Dunaegyházáról. Kézirat. Dunaegyháza.
- **Kovács, Z.** (2002). Népeség- és Településföldrajz. ELTE Eötvös Kiadó. Budapest.
- **Kőszegfalvi, Gy. – Loydl, T.** (2001) Településfejlesztés. ELTE Eötvös Kiadó. Budapest.
- **KSH.** (2003) A leghátrányosabb helyzetű kistérségek. Budapest.
- **L. Rédei, M.** (2001) Demográfia. ELTE Eötvös Kiadó. Budapest.
- **Marosi, S.-Somogyi S.** (1991) Magyarország kistájainak katasztere I-II. MTA FKI, Budapest.
- **MTA RKK.** (1998) Bács-Kiskun megye és kilenc kistérsége területfejlesztési koncepciója és fejlesztési javaslatai. Kecskemét-Budapest.
- **Pálfalvy, J. – Schwertner, J.** (1980) Központi szerepkörű települések megközelítési feltételeinek javítása. – OT. Területi Tervezési Osztály. Budapest. p. 187.
- **Perczel, Gy.** (2003) Magyarország Társadalmi – Gazdasági Földrajza. ELTE Eötvös Kiadó. Budapest.
- **Szörényiné Kukorelly, I.** (1985) Közlekedésföldrajzi vonzáskörzetek meghatározása és elemzése az Észak-Dunántúlon. – Földrajzi Értesítő 34. 3. pp. 235-258.

Adatbázisok

- **KSH.** (2001) 2001. évi népszámlálás. 2. Részletes adatok a képviseleti minta alapján. Budapest.
- **KSH.** (2002) Bács-Kiskun megyei statisztikai évkönyv, 2001. Budapest.
- **KSH.** (2003) Népszámlálás – Bács-Kiskun megye. Budapest.
- **KSH.** (2003) Cég-Kód-Tár, a KSH Céginformációs Adattára, Budapest, 2003/1.
- **Helyközi autóbusz menetrend.** (2003) Volán Egyesülés.

Interjúk

- **Szabados Lajossal** a Haladás Rt. elnökével folytatott interjú. 2003. augusztus 26.
- **Krausz Henrikkel** a Geroma-Hungária Kft. ügyvezető igazgatójával folytatott interjú. 2003. augusztus 27.
- **Nagy Tamással** Dunaegyháza polgármesterével folytatott interjúk. 2003. augusztus 25-29.

F.1.a Melléklet

.....utca.....szám

A kérdőív kitöltése önkéntes és név nélkül történik!

Dunaegyházi felmérés

I. A megkérdezettre és a vele egy háztartásban élőkre egyaránt vonatkozó kérdések:

	megkérdezett	1. hozzátartozó	2. hozzátartozó	3. hozzátartozó	4. hozzátartozó
Neme					
Kora					
Végzettsége					
Jelenlegi foglalkozása					
Mely településen dolgozik?					
Milyen módon jut el munkahelyére, és mennyi ideig tart az út oda-vissza?	B.perc V.perc Sz.perc M.perc K.perc Gy.perc	B.perc V.perc Sz.perc M.perc K.perc Gy.perc	B.perc V.perc Sz.perc M.perc K.perc Gy.perc	B.perc V.perc Sz.perc M.perc K.perc Gy.perc	B.perc V.perc Sz.perc M.perc K.perc Gy.perc
Milyen gyakran utazik busszal?					
Milyen gyakran utazik személygépkocsival?					
Milyen gyakran utazik vonattal?					

II. A megkérdezettre vonatkozó kérdések:**1. Miért az említett módon jár munkába?**

Gyors
Olcsó
Kényelmes
Közel van a munkahelye
Egyéb:

2. Meg van-e elégedve Dunaegyháza tömegközlekedési helyzetével?

igen

nem

Ha nem, miért? :

III. A háztartásra vonatkozó kérdések:

1. A család tagjai hol veszik igénybe az alábbi szolgáltatásokat ill., vásárolják az alábbi árukat, és milyen járművel utaznak?

település

jármű

- a. Háziorvosi ellátás:
-
- b. Gyermekorvosi ellátás:
-
- c. Szakorvosi ellátás:
-
- d. Élelmiszer:
-
- e. Műszaki és háztartási cikk:.....
-
- f. Cipő és ruházat:
-
- g. Szórakozás:
-
- h. Piac:
-
- i. Hivatalos ügyek:
-
-
-
-

(minden települést és az ott igénybe vett szolgáltatást külön kell feljegyezni)

IV. A jövedelemre vonatkozó kérdések:

1. A család jövedelmének meghatározó hányada honnan származik?

a. szolgáltatásból (oktatás, egészségügy, közlekedés, kereskedelem, javítás, egyéb:.....,

az iparból,

a mezőgazdaságból.

b. Az egyes ágazatokat milyen arányok jellemzik a jövedelemszerzésben?

Szolgáltatás.....%, ipar.....%, mezőgazdaság.....%.

V. A vállalkozásra vonatkozó kérdések:

1. Ha vállalkozó hol van a telephelye?

Helyben, nem, mégpedig:.....

2. A vállalkozás gazdasági forma szerint

Jogi személyiségű vállalkozás

Korlátolt felelősségű társaság
Részvénytársaság

Szövetkezet

Mezőgazdasági szövetkezet
Egyéb szövetkezet

Egyéb jogi személyiségű vállalkozás

Erdőbirtokossági társulás
Egyéb:.....

Jogi személyiség nélküli vállalkozás

Jogi személyiség nélküli gazdasági társaság

Betéti társaság
Közkereseti társaság

Egyéni vállalkozás

Egyéni (vállalkozói igazolvánnyal rendelkező) vállalkozás
Egyéb (adószámmal rendelkező) egyéni vállalkozás

3. A vállalkozás gazdasági tevékenység szerinti osztályozása

A vállalkozás tevékenység szerint hova tartozik?

1. Mezőgazdaság, vad-, erdőgazdálkodás, halászat.
2. Bányászat.
3. Feldolgozóipar.
Élelmiszeripar, gépipar, fafeldolgozó ipar, textilipar, egyéb:.....
4. Építőipar.
5. Kereskedelem.
6. Javítás.
7. Szállítás.
8. Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás.
9. Pénzügyi tevékenység.
10. Ingatlanügyek, gazdasági szolgáltatás.
11. Egyéb szolgáltatás:.....

4. Mezőgazdasági vállalkozás

a. Saját terület nagysága:.....ha, négyszögöl, ebből *szántó*..... ha, , négyszögöl, *kert*....., ha négyszögöl, *rét, legelő*.....,ha négyszögöl, *erdő*.....ha, , négyszögöl.

b. Bérelt terület nagysága:.....ha, négyszögöl.

c. Bérbe adott terület nagysága.....ha, négyszögöl.

d. A saját terület egy darabban van-e?

Igen, nem, mégpedig.....parcellában,településen.

e. Mit termeszt a saját földön: gabonaféléket....., takarmányféléket....., zöldségféléket....., gyümölcsöt.....

f. Milyen állatokat tart?

Szarvasmarha.....db, sertés.....db, juh.....db, ló.....db, Baromfi.....db, egyéb, mégpedig.....db.

g. Alkalmaz-e bérmunkást?

Igen fő, nem.

Alkalmanként, 1 fővel számolva évi.....napot,hetet.

h. Családtag(ok) dolgoznak-e a vállalkozásban?

Igenfő, nem.

Alkalmanként, 1 fővel számolva évi.....napot,hetet.

i. Milyen gépekkel rendelkezik a vállalkozás?

Erőgép.....(típus),(db).

Talajmégmunkáló gép.....(db).

Növényvédő gép.....(db).

Betakarító gép.....(db).

Egyéb:.....(db).

j. Van-e üvegház, fólia? Ha igen mekkora kiterjedésű?.....m². Mit termeszt benne?.....

VI. Környezetvédelemmel és értékrenddel kapcsolatos kérdések:

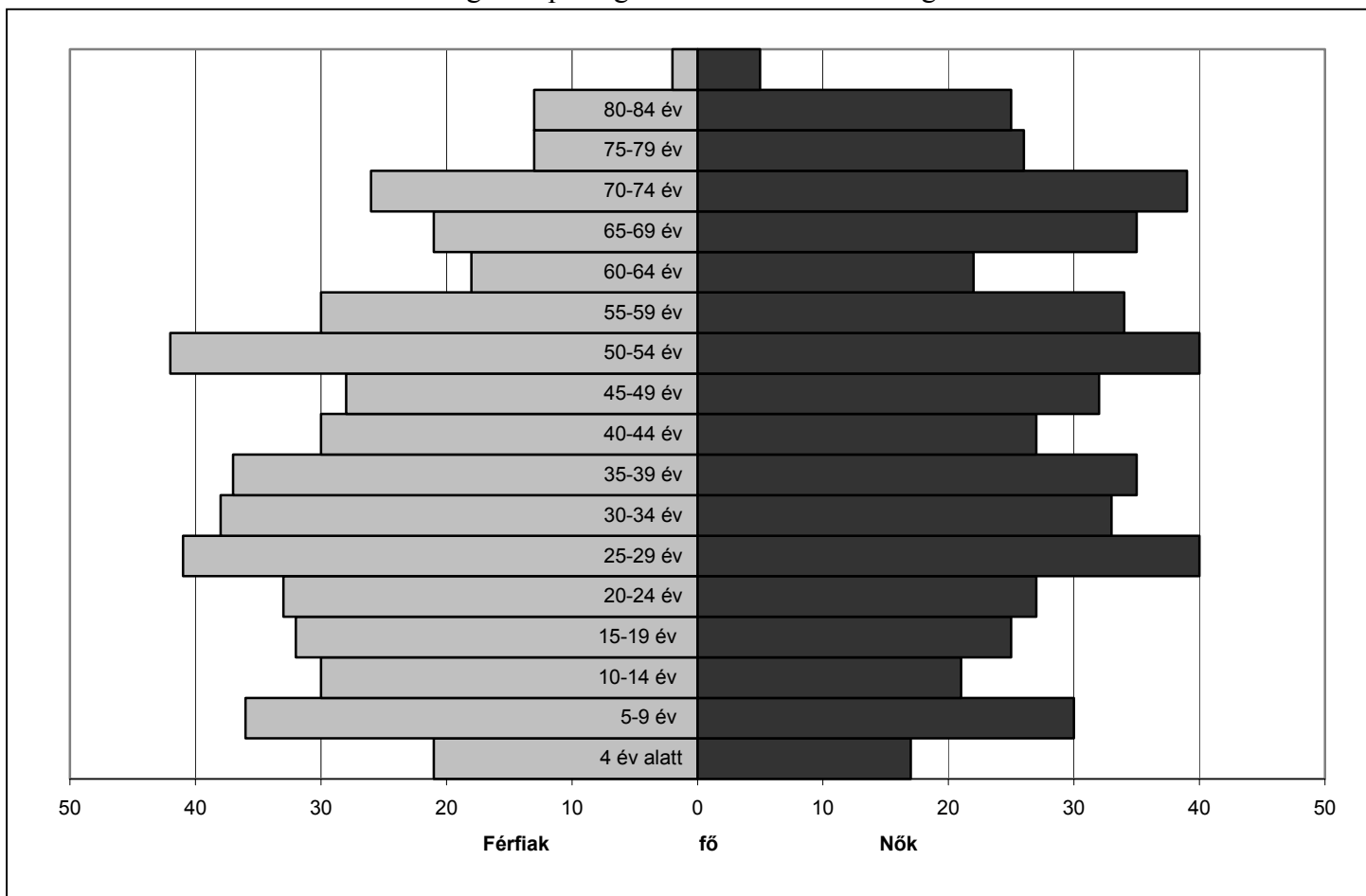
1. A lakás (ház) csatlakozik-e a vezetékes vízellátáshoz? Igen, nem.
2. Van-e ásott, fűrt kút a telken? Igen, nem.
3. A lakás (ház) szennyvize hova kerül? Derítő, szippantó, egyéb:.....
4. A lakás (ház) fűtése milyen tüzelőanyaggal történik? Szén, fa, fűtőolaj, vezetékes gáz, pb-gáz, egyéb, mégpedig.....
5. A hulladék (szemét) elhelyezést hogyan oldja meg? Heti, kétheti, havi szemésszállítás, elégeti, feleteti az állatokkal, egyéb:
6. Szeretné-e hogy a településen legyen szelektív hulladékgyűjtés? Igen, nem.
7. Ráfordítana-e napi 15-20 percet a hulladékfajták (papír, üveg, fém, műanyag, használt elem stb.) szétválogatására? Igen, nem.
8. A településen milyen természeti és építészeti értékeket helyezne védelem alá?.....
9. Elegendőnek tartja a zöldfelület nagyságát a faluban? Igen, nem.
10. Szokott fürdeni a Dunában? Igen, melyik ágban?....., nem.
11. Elégedett a települési környezet minőségével? (levegőtisztaság, vízminőség, stb.) Igen, nem.
12. Ha választhatna, mit részesítene előnyben?
Jövedelme további növelését, vagy a természeti környezet tisztábbá tételét?
13. Ha választhatna, mit részesítene előnyben?
Jövedelme (munkaideje) további növelését, vagy szabadideje növelését?
14. Ha pénzmegtakarítással rendelkezne, melyiket részesítené előnyben?
Befektetést.
Fogyasztásnövelést.
Üdülést, mégpedig: belföldön, külföldön.
15. Állandónak tartja-e lakóhelyét? Igen, nem.
16. Átmenetinek tartja-e lakóhelyét? Igen, nem.
17. A közeljövőben (1-2 éven belül) szándékozik-e elköltözni a faluból? Igen, nem.

Dunaegyháza és a környező települések fekvése

Forrás: Saját szerkesztés

A vizsgált népesség kor- és nem szerinti megoszlása

Forrás: Saját szerkesztés